

X Ogólnopolskie Sympozjum Sekcji Odonatologicznej PTE – Izabelin, 28–30.06.2013 r.

10th National Symposium of the Odonatological Section of Polish
Entomological Society – Izabelin, June 28–30, 2013

Ewa MIŁACZEWSKA

ul. Cichociemnych 3 m. 13, 03-984 Warszawa; e-mail: ewa.milaczewska@gmail.com

Abstract. The author discusses the symposium organized in June 2013 in the Kampinoski National Park (central Poland). One scientific session and a several field sessions took place. During the field sessions, at 16 sites 34 dragonfly species were found with one species (*Erythromma viridulum*) which makes together 53 species known in this area. Moreover, the recently discovered population of *Nehalennia speciosa* at the transitional peat bog Długie Bagno was studied with respect to its numbers (at least several thousands of specimens) and the characteristic of its habitat.

Key Words: Dragonflies, Odonata, symposium, Poland, Kampinos National Park, records, *Nehalennia speciosa*.

Wstęp

W dniach 28–30 czerwca 2013 roku spotkaliśmy się w Izabelinie, w siedzibie Dyrekcji Kampinoskiego Parku Narodowego (dalej: KPN), na X Ogólnopolskim Sympozjum Sekcji Odonatologicznej PTE. Pierwsze takie sympozjum, będące spotkaniem założycielskim naszej Sekcji, zorganizowano w Bromierzyku w 1998 r., w Stacji Terenowej Uniwersytetu Łódzkiego, a więc też w Puszczy Kampinoskiej. Uczestniczyło w nim ledwie kilka osób na czele z niezapomnianym dr. Stefanem MIELEWCZYKIEM, który w latach 1998–2004 był pierwszym przewodniczącym Sekcji Odonatologicznej. Początkowo sympozja były rzadsze, od kilku lat spotykamy się corocznie, a na tych zjazdach pojawia się grono liczące 20–30 osób, przy czym znaczna część to stali bywalcy. Zawsze jednak przyjeżdżają ludzie młodzi, którzy pragną poszerzyć swoją wiedzę odonatologiczną (Fot. 1).

Dzień pierwszy

Rano, w piątek 28 czerwca zbieramy się w Centrum Edukacji, gdzie wita nas Dyrektor Kampinoskiego Parku Narodowego – mgr inż. Jerzy MISIAK. Ze strony Parku obecni są: mgr inż. Małgorzata MICKIEWICZ, mgr inż. Łukasz TYBURSKI oraz dr Dawid MARCZAK i dr Danuta PEPEŁOWSKA-MARCZAK. Następnie oglądamy piękną diaporamę złożoną ze zdjęć z KPN autorstwa Grzegorza OKOŁOWA z muzyką Fryderyka CHOPINA, po czym słuchamy referatów:

1. Łukasz TYBURSKI: „Przyroda Kampinoskiego Parku Narodowego” – autor przedstawia zróżnicowanie terenu o powierzchni ok. 40x18 km oraz bogactwo występujących tu gatunków fauny i flory. KPN jest to drugi co do wielkości park narodowy w Polsce i ciągle powiększa się poprzez wykup terenów przede wszystkim z rąk prywatnych.

2. Dawid MARCZAK: „Stan poznania ważek Kampinoskiego Parku Narodowego” – dowiadujemy się między innymi, że na terenie KPN zarejestrowano dotychczas 52 gatunki

Fot. 1. Uczestnicy X Sympozjum Sekcji Odonatologicznej PTE w Izabelinie w dniach 28–30 czerwca 2013 r. Od lewej stoją: Łukasz LIS, Edyta BUCZYŃSKA, Joanna SIEKIERZYŃSKA, Grzegorz WIERZBIENIEC, Adam TARKOWSKI, Bogusław DARAŻ, Jakub SZYMAŃSKI, Bogusława JANKOWSKA, Emilia GRZĘDZICKA, Grzegorz HORABIK, Ewa MIŁACZEWSKA, Alicja MISZTA, Paweł BUCZYŃSKI, Piotr MIKOŁAJCZUK, Michał BRODACKI. Siedzą wyżej: Marietta SZUBERT, Paweł SZUBERT, Anna RYCHŁA, Jakub LIBERSKI. Siedzą niżej: Dominika KOWALEWCZANY, Grzegorz TOŃCZYK, Anna OSTALSKA, Dawid MARCZAK. W pozycji horyzontalnej: Jacek WENDZONKA. Brak Katarzyny KRAKOWSKIEJ (fot. Bogusław DARAŻ).

Phot. 1. Participants of the 10th Symposium of the Odonatological Section of PES in Izabelin, 28–30 June, 2013. Standing from the left: Łukasz LIS, Edyta BUCZYŃSKA, Joanna SIEKIERZYŃSKA, Grzegorz WIERZBIENIEC, Adam TARKOWSKI, Bogusław DARAŻ, Jakub SZYMAŃSKI, Bogusława JANKOWSKA, Emilia GRZĘDZICKA, Grzegorz HORABIK, Ewa MIŁACZEWSKA, Alicja MISZTA, Paweł BUCZYŃSKI, Piotr MIKOŁAJCZUK, Michał BRODACKI. Sitting upper: Marietta SZUBERT, Paweł SZUBERT, Anna RYCHŁA, Jakub LIBERSKI. Sitting lower: Dominika KOWALEWCZANY, Grzegorz TOŃCZYK, Anna OSTALSKA, Dawid MARCZAK. In horizontal position: Jacek WENDZONKA. The lack of Katarzyna KRAKOWSKA (phot. by Bogusław DARAŻ).

ważek. Dwa z nich stwierdzono tylko raz: *Coenagrion armatum* (CHARP.) i *Sympetrum fonscolombii* (SÉL.).

3. Paweł BUCZYŃSKI i Edyta BUCZYŃSKA: „Zbiorniki retencyjne na Polesiu Zachodnim jako ostoja cennych, jeziornych zgrupowań ważek” – w referacie poruszono kwestię osuszania naturalnych obszarów zasiedlonych przez ważki wskutek melioracji oraz eutrofizację jezior, co powoduje, że tracąc te siedliska ważki przenoszą się nad zbiorniki antropogeniczne. Już teraz powinno się myśleć o ochronie tych nowych siedlisk.

4. Emilia GRZĘDZICKA: „Od Płaskowyżu Suchedniowskiego po Góry Świętokrzyskie” – fotorelacja z inwentaryzacji ważek w latach 2012–2013. Autorka opowiada o swoich badaniach

na 5 stanowiskach w gminie Zagnańsk, gdzie mimo bliskości osiedli ludzkich spotkała 38 gatunków ważek, w tym: *Cordulegaster boltonii* (DONOV.), *Sympetrum fonscolombii*, *Leucorrhinia albifrons* (BURM.) i *L. pectoralis* (CHARP.).

5. Jakub LIBERSKI: „Wykorzystanie zapisu śladu GPS w terenie na przykładzie smartfonu” – Metoda ta pozwala na dokładne odtworzenie marszruty na mapach satelitarnych i precyzyjne odnotowanie lokalizacji punktów, w których dokonywaliśmy obserwacji ważek.

Po sesji ruszamy w teren. Zaczynamy od odwiedzenia Muzeum Pamięci i Cmentarza Mauzoleum w Palmirach, jako że zwykle przy okazji naszych wycieczek przyrodniczych staramy się poznać obiekty związane z historią obszaru, na którym przebywamy.

Następnie przechodzimy koło zalanego obniżenia terenu koło muzeum (1) i leżącego po drugiej stronie drogi asfaltowej zalanego lasu (2), kierując się na Długie Bagno (3). Numerami w nawiasach zaznaczam punkty przedstawione na załączonej mapie (Ryc. 1). Na stanowisku (1) i (2) spotykamy tylko kilka pospolitych gatunków. Nad Długim Bagnem (3) i przy ścieżce biegnącej w lesie bogactwo ważek też nie poraża. Jednak na torfowisku udało się zobaczyć m.in. *Nehalennia speciosa* (CHARP.), a na drodze – żerującego *Ophiogomphus cecilia* (FOURCR.). Jest już późno, jak na obserwacje na obszarze zacięzionym lasem, i wieje lekki wiatr. Wszystko to nie sprzyja lotom ważek, ale wrócimy tu jutro, by solidnie popracować.

Tymczasem udajemy się w okolice Łubnej (4), aby obejrzeć tereny nadwiślańskie, poszukać wylinek *Gomphus flavipes* (CHARP.) i *Ophiogomphus cecilia*, które od niedawna wylatują. Rzeczywiście udaje się znaleźć jeszcze pojedyncze wylinki na krzakach i w piasku. Ponadto nad brzegiem i dalej na łące spotykamy obok ważek pospolitszych, imagines *Gomphus flavipes* (CHARP.), a także młode, najwyraźniej rodzime samice *Aeshna affinis* VANDER L. i liczne *Orthetrum albistylum* (SÉL.).

Wracamy do Izabelina i po krótkim odpoczynku spotykamy się na Polanie Jakubów, gdzie zjadamy z apetytem obiadową kolację przy ognisku. Jak zwykle przy naszych spotkaniach rozmowom nie ma końca, bo jesteśmy ciekawi dokonań kolegów, a i prywatne sprawy też nas interesują, bo jesteśmy ze sobą zaprzyjaźnieni.

Dzień drugi

Rano podzieleni na trzy grupy ruszamy w teren. Naszym zadaniem jest dziś inwentaryzacja ważek na jak największej ilości stanowisk. Jest nas dużo, znaczna część osób jest z ważkami zapoznana, pozostali będą się uczyć. Z każdą grupą wyrusza pracownik parku.

Pierwsza grupa pod wodzą Pawła BUCZYŃSKIEGO i opieką Łukasza TYBURSKIEGO najpierw penetruje położone koło Truskawia Mokre Łąki (5). Łąki są rzeczywiście mokre, stan wód w parku jest wyjątkowo

Ryc. 1. Mapa Kampinoskiego Parku Narodowego i jego okolic, z zaznaczeniem kontrolowanych stanowisk (numeracja jak w tekście).

Fig. 1. Map of the Kampinoski National park and its vicinity, with studied sites (numbering like in the text).

wysoki. Spotykamy tu 18 gatunków, w tym ważkę dotąd w KPN nierejestrowaną, czyli *Erythromma viridulum* (CHARP.). Dalej na Motylowych Łąkach koło Truskawia (6) rejestrujemy 8 gatunków, z których szczególnie zapada nam w pamięć *Somatochlora flavomaculata* (VANDER L.).

Teraz wracamy na Długie Bagno (3): największe i najlepiej zachowane w KPN torfowisko przejściowe, z zachowanymi fragmentami torowiska wysokiego. Rośnie tu *Chamaedaphne calyculata* (L.) MOENCH, roślina z rodziny wrzosowatych, bardzo rzadki relikwyt polodowcowy. Przez Polskę przebiega południowa granica jej zasięgu, i tu w KPN właśnie znajdują się najdalej na południe wysunięte dwa jej stanowiska. Paweł BUCZYŃSKI z Alicją MISZTĄ wkraczają na bagno i zajmują się przede wszystkim liczeniem populacji *Nehalennia speciosa*. Wykonując cztery transekty poprzeczne i jeden podłużny, zliczają 193 osobniki. Wychodzi na to, że niedawno odkryta populacja tej ważki ma się całkiem dobrze i liczy przynajmniej kilka tysięcy osobników. Reszta grupy obserwuje ważki na okrajkach. Oprócz *N. speciosa* rejestrują jeszcze 13 gatunków, w tym: *Aeshna juncea* (L.), *Leucorrhinia pectoralis* i *L. rubicunda* (L.).

Drugą grupę prowadzą Jakub LIBERSKI i Dawid MARCZAK. Najpierw penetruje ona tzw. „Michałowy Staw” koło wsi Truskaw (7) interesujący, bo występuje tu chroniony chrząszcz z rodziny pływakowatych kreślinek nizinny *Graphoderus bilineatus* (DEG.). Lata tu 6 gatunków ważek. Następnie grupa udaje się nad Kanał Zaborowski koło dawnej wsi Ławy (8), gdzie zauważa obecność 5 gatunków ważek, w tym *Gomphus flavipes*. Posuwając się dalej na zachód koło Roztoki (9), również nad Kanałem Zaborowskim spotykają tylko 3 gatunki pospolitych ważek. Kolejne stanowisko znajduje się poza KPN, jest to starorzecze Wisły koło Gniewniewic Starych (10). Tu łąki ciągną się szerokim pasem wzdłuż rzeki. Grupa spotyka na nich wśród 8 gatunków *Erythromma viridulum*. Ostatnim odwiedzionym stanowiskiem jest Kanał Łasica koło Zamościa (11). Tu spotkano 7 gatunków, wśród których największe wrażenie robi *Libellula fulva* (O.F. MÜLL.).

Trzecia grupa prowadzona przez Grzegorza TOŃCZYKA i Danutę PEPŁOWSKĄ-MARCZAK badała zachodnią część KPN między Bromierzykiem a Nartem. Pierwszym stanowiskiem obserwacyjnym była droga leśna w okolicy Dębu Św. Teresy koło Bromierzyka (12). Zaobserwowano tu 8 gatunków ważek, w tym *Ophiogomphus cecilia*. Dalej na łące idąc do Kanału Łasica (13) zauważono 5 gatunków. W punkcie (14) nad Kanałem Łasica koło Karolino-wa stwierdzono 7 gatunków ważek, w tym *Libellula fulva*, której dotąd na tym stanowisku nie notowano. Następnie grupa skierowała się na południe, ku Kanałowi Olszowieckiemu, gdzie w Grabniku-Piekle (15) zaobserwowano również *Libellula fulva* wśród 9 spotkanych gatunków. Ostatnim badanym stanowiskiem są torfianki Nart (16), gdzie widziano 11 gatunków ważek i dużą ilość pijawek robiących wrażenie na żeńskiej części grupy.

Ogółem uczestnicy X Sympozjum Sekcji Odonatologicznej PTE w Puszczy Kampinoskiej zarejestrowali 34 gatunki ważek, w tym *Erythromma viridulum* – gatunek stwierdzony tu po raz pierwszy, co zwiększa liczbę znanych z Kampinoskiego Parku Narodowego gatunków do 53.

Po kolacji w restauracji Złota Chochla w Izabelinie i długich wieczornych rozmowach udajemy się na nocleg. W niedzielę 30 czerwca spotykamy się przed południem na podsumowaniu prac terenowych, omówieniu spraw organizacyjnych i wyborach Zarządu Sekcji. Przewodniczącym na następną kadencję pozostaje Grzegorz TOŃCZYK, a sekretarzem Jacek WENDZONKA.